

УНИВЕРЗИТЕТ ЦРНЕ ГОРЕ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

Данила Бојовића бб

П.ф. 91

81400 Никшић

Nikšić

UNIVERSITY OF MONTENEGRO
FACULTY OF PHILOSOPHY

Danila Bojovića bb

P.O. Box 91

CG-81400

Tel.: +382 40 243 921, 243 913,

Fax: +382 40 247 109,

e-mail: ff@ucg.ac.me

№ 01-4545
9.12.2024.

UNIVERZITET CRNE GORE

Odbor za doktorske studije

Poštovani,

Dostavljam vam Odluku o ocjeni podobnosti doktorske teze i kandidata, mr Mladena Zagarčanina.

DEKANKA

Prof. dr Tatjana Novović

OCJENA PODOBNOSTI DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA

OPŠTI PODACI O DOKTORANDU	
Titula, ime i prezime	Mr Mladen Zagarčanin
Fakultet	Filozofski fakultet Nikšić
Studijski program	Istorija
Broj indeksa	3/23
Podaci o magistarskom radu	Tema rada bila je: "Ranosrednjovjekovna nekropola u Mijelama kod Virpazara i pitanje Komani-kroja kulture ", iz oblasti arheologije srednjeg vijeka, koja je odbranjena na Filozofskom fakultetu u Beogradu 2008. godine, sa srednjom ocjenom 9.67
NASLOV PREDLOŽENE TEME	
Na službenom jeziku	Arheologija Pomorja Crne Gore u srednjem vijeku
Na engleskom jeziku	Maritime Archeology of Montenegro in the Middle Ages
Datum prihvatanja teme i kandidata na sjednici Vijeća organizacione jedinice	04.10.2024.
Naučna oblast doktorske disertacije	Istorija srednjeg vijeka
Za navedenu oblast matični su sljedeći fakulteti	
Filozofski fakultet	
A. IZVJEŠTAJ SA JAVNE ODBRANE POLAZNIH ISTRAŽIVANJA DOKTORSKE DISERTACIJE	

Javna odbrana polaznih istraživanja doktorske disertacije mr Mladen Zagarčanina, na temu: *Arheologija Pomorja Crne Gore u srednjem vijeku*, održana je 18.11.2024. godine, sa početkom u 14h, u Svečanoj sali Filozofskog fakulteta.

Komisija je radila u sljedećem sastavu:

1. Prof. dr Dragan Vojvodić, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, redovni član SANU, predsjednik Komisije,
2. Prof. dr Marijan Premović, Filozofski fakultet Univerziteta Crne Gore, mentor,
3. Prof. dr Mitja Guštin, emeritus, Univerzitet Primorske u Kopru, komentor,
4. Dr Katarina Mitrović, viša naučna saradnica, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, članica Komisije,
5. Prof. dr Mersiha Imamović, Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli, članica Komisije.

Kolega Mladen Zagarčanin pred Komisijom za ocjenu prijave doktorske disertacije obrazložio je ciljeve i očekivane rezultate za uspješnu realizaciju disertacije.

Na početku odbrane, predsjednik Komisije, akademik prof. dr Dragan Vojvodić pročitao je saglasnost Odbora za doktorske studije, od 17. oktobra 2024. godine, br. 01/2-1847/3, da se prihvati predlog Vijeća Filozofskog fakulteta o imenovanju Komisije za odbranu polaznih istraživanja doktorske disertacije kandidata mr Mladena Zagarčanina, a onda i upoznao kandidata i članove Komisije sa procedurom odbrane.

Na javnoj odbrani kandidat je uz vizuelnu prezentaciju, saopštio osnovnu ideju istraživanja, istraživački uvod sa naglaskom na dosadašnja istraživanja, hipoteze, ciljeve, metode sondiranja, kao i očekivani naučni doprinos doktorske teze. Nakon izlaganja kandidata u trajanju od 20 minuta uslijedila su pitanja i sugestije članova Komisije.

Naravno, prvi se obratio akademik Dragan Vojvodić, predsjednik komisije, koji je ukazao na određene greške. Prva od njih tiče se naslova doktorske teze. Naime, u početku, predloženo je da naslov rada bude „Arheologija Pomorja Crne Gore u srednjem vijeku“, što prema mišljenju akademika Vojvodića prevazilazi realne političkih okvire u današnjem vremenu, zbog čega je predložio da naslov bude istorijski sažetiji: „**Arheologija Pomorja Zete u srednjem vijeku**“. Čime bi se izbjeglo uplitanje sadašnjeg političkog stanja u istoriju naših prostora i stvorile osnove za izučavanje istorije Crne Gore u srednjem vijeku..

Prof. dr (emeritus) Mitja Guštin je bez izuzetka prihvatio mišljenje akademika Vojvodića, dodavši da se mora korigovati naslov, kao i još jedna činjenica. Naime predloženo je da se, u jednom pasusu Zagarčaninovog navođenja „Tursko carstvo“ zamjeni sa nazivom „Osmansko carstvo“ čime bi se dobila korektna formulacija ovog velikog istorijskog bića koje je vladalo našim krajevima nekoliko vjekova.

Prof. dr Mersiha Imamović, je takođe bila na fonu Vojvodićevih i Guštinovih opaski, prihvatila je predloživši da se unese u zapisnik da se usvoje ove sugestije. Naravno. kao i prethodni članovi komisije složila se da je izlaganje bilo iscrpno, metodološki korektno, i da pred Zagarčaninom stoji veliki rad.

Dr Katarina Mitrović se osvrnula na veliki trud koji će biti uložen u doktorsku disertaciju, s tim, što pored slaganja sa pomenutim sugestijama, Zagarčanin treba da pazi na veoma veliki broj istorijskih podataka i da se i istorijski i arheološki uklopi u jedan enormno veliki period koji ga u radu očekuje.

Prof. dr Marijan Premović uputio je nekoliko metodoloških sugestija, kao i pohvale kandidatu za dosadašnja istraživanja.

Komisija je na temelju pisane prijave, izlaganja kandidata, rasprave i odgovora na pitanja, donijela konstataciju da tema ima svoju naučnu opravdanost za izradu doktorske disertacije i da je kandidat uspješno odbranio svoja polazna istraživanja.

Odbrana polaznih istraživanja završena je u 15h

B. OCJENA PRIJAVE TEME DOKTORSKE DISERTACIJE

- B1. Obrazloženje teme
- B2. Cilj i hipoteze
- B3. Metode i plan istraživanja
- B4. Naučni doprinos
- B5. Finansijska i organizaciona izvodljivost istraživanja

B1. Obrazloženje teme

Tema doktorske disertacije, „**Arheologija Pomorja Zete u srednjem vijeku**“, obuhvata tri geografska pojasa: uski pojas uz samu obalu Jadranskog mora, od rijeke Bojane do Stona, koga karakteriše ribarstvo, pomorstvo i trgovina, zatim neposredno stočarsko planinsko zaleđe planina Rumije, Lovećena i Orjena, sa svim svojim etno-kulturološkim i istorijskim specifičnostima, i na kraju, prostrani pojas Skadarskog basena i doline rijeke Zete, sa župama razdvojenim planinama, povoljan za zemljoradnju, stočarstvo i druge privredne djelatnosti.

Istraživanje podrazumijeva arheološko proučavanje i dokumentovanje gradova i utvrđenja, manastirskih cjelina i crkava sa pripadajućim grobljima i isposnicama; analizu mnogobrojnih toponima kao i ostatke saobraćajnica i trgova. Pokretni arheološki nalazi biće obrađeni u okviru svakog lokaliteta u datom vremenskom periodu, dok će se sistematsko proučavanje materijala: staklo, keramika, kamena plastika, skulptura, epigrafski natpisi, koštani predmeti, i metal (oruđe, oružje, konjska oprema, nakit, aplikacije i novac), kao i njihove analogije proučavati na kraju svakog perioda.

Razlog ovako širokog i složenog pristupa u istraživanju leži u činjenici da do danas na jednom mjestu nisu sublimirani rezultati arheoloških istraživanja najznačajnijih lokaliteta iz srednjeg vijeka Pomorja Zete. Takođe, nije urađena sveobuhvatna analiza materijalnih ostataka koji pripadaju raznim fazama srednjovjekovlja. Tema je hronološki duboka, obuhvatajući period od preko hiljadu godina, kompleksna i zahtjevna, jer počinje od kraja antike i završava se pred početak Novog vijeka, odnosno otomanske okupacije naših krajeva.

B2. Cilj i hipoteze

U ovoj disertaciji, koja prati arheologiju i istoriju srednjeg vijeka crnogorskog Pomorja, cilj istraživanja je da se pruži sveobuhvatna slika o materijalnoj kulturi i istorijskim procesima koji su tokom vijekova oblikovali Pomorje Crne Gore. Uzevši u obzir da je to prostor koji se pruža od primorja, obuhvatajući jedan dio kontinentalnog zaleđa sa centrom u Dokleji, možemo s pravom smatrati da svi lokaliteti prikazani u disertaciji, a posebno oni koji nikada nisu bili podvrgnuti procesu sveobuhvatne analize i kritičkog osvrta, i svaki u svojoj mjeri i značaju, učestvuju u građenju jedne šire panorame naše rane prošlosti. Disertacija obuhvata veliki vremenski period pa se i istraživanje teme bazira na više osnovnih hipoteza među kojima se kao najznačajnije mogu izdvojiti hipoteze o:

ranim nalazima ranohrišćanske arhitekture i skulpture (Veliki Pijesak, Prevlaka, Duklja) što navodi na osnovane pretpostavke o početku hrišćanstva na prostoru Pomorja već u IV vijeku.

uticaju „renovacije carstva“ u VI vijeku pod vizantijskim carem Justinijanom (527-565), na obnovu i proširenje gradova, izgradnju utvrđenja i velikog broja crkvenih građevina.

- porastu kvaliteta života među romejskim stanovništvom u VI vijeku, što se može sagledati na osnovu velikog broja pronađene uvozne robe (keramike, stakla i metala) iz različitih djelova vizantijskog carstva: današnje Grčke, Turske, Egipta, Sjeverne Afrike i sa Apeninskog poluostrva.
- neodrživosti organizovanijeg prisustva Slovena na prostoru Pomorja (budući nukleus kneževine Duklje) prije druge polovine VIII vijeka, i uloga „Komani-Kroja kulture“ u tom procesu praćenjem rezultata dosadašnjih istraživanja.
- uticaju stvaranja Dračkog temata u prvoj polovini IX vijeka na Dukljansku arhontiju (kneževinu), i početak obnove i izgradnje gradova, utvrđenja, manastira i crkava, što je involviralo i razvoj preromaničke umjetnosti, pismenosti, sfragistike i pojavu većeg broja predmeta tipično slovenske materijalne kulture.

- Dukljanskoj kraljevini kao nosiocu socijalnih i kulturnih promjena u širem regionu, na osnovu graditeljske djelatnosti i pokretnog arheološkog fonda iz kojih možemo pratiti procese socijalne diferencijacije i stvaranje bogatijeg staleža, odnosno aristokratije.
- jakim trgovačkim i kulturnim vezama između Apeninskog poluostrva i zetskog Pomorja u periodu od početka XIII do kraja XIV vijeka na osnovu otkopanih nalaza koji potiču iz južnih i sjevernih djelova Italije.
- razvoju zanata u XIV vijeku, prvenstveno grčnarskih radionica, koji donose specifičan način izrade kuhinjske keramike-lonaca, crijepulja i vršnika.
- preuzimanju privrednih i kulturnih tokova u zetskim primorskim gradovima od strane Venecije u drugoj polovini 15. vijeka, što se posebno sagledava na osnovu ogromne količine arheološkog materijala, kao i u prihvatanju umjetničkih upliva u arhitekturi i skulpturi (sa određenim lokalnim specifičnostima), prvenstveno venecijanske cvijetne gotike i renesanse.

B3. Metode i plan istraživanja

Istraživanje arheologije srednjeg vijeka Crne Gore je veoma kompleksno iz razloga što se ovim periodom bavilo parcijalno, rijetko metodološki, i u onoj mjeri gdje je metodologija uspjela da prođe u srž arheološke nauke desili su se određeni problemi koji su uzrokovali da konačni rezultati nikada nisu objavljeni, ili su objavljeni u formi kratkih izvještaja, dok velika količina pokretnih materijalnih ostataka još uvijek stoji u mračnim depoima naših muzeja i institucija, nepublikovana i nepoznata.

U zavisnosti od prirode i vrste podataka kao i načina na koji se do njih može doći biće primenjeno nekoliko metoda istraživanja. Arheološka građa se koristi iz tri izvora. Prvi je publikovana građa sa arheoloških iskopavanja, a drugi dostupna terenska dokumentacija sa istraživanja koja nisu publikovana. Treći je građa koju sam kao rukovodilac projekata višegodišnjih iskopavanja i istraživanja materijalne baštine na teritoriji crnogorskog primorja lično sakupio. Biće obrađeni i pokretni arheološki nalazi iz muzejskih zbirki, manastirskih riznica i privatnih kolekcija. Takođe, će biti prikupljeni geografski, geološki, toponomastički i relevantni istorijski podaci koji se odnose na ovu oblast, kao i rezultati fizičke antropologije koja je vršena na uzorcima iz manastirskih grobalja. Tokom naših istraživanja proučimo vojnu, sakralnu, javnu i profanu arhitekturu, a obradićemo i sve važne arheološke nalaze: staklo, keramiku, metal, kamenu plastiku i skulpturu, epigrafske natpise i freske, sa svim stratigrafskim podacima koji će nam biti dostupni.

Istraživanjima ćemo prići i na osnovu arhometrijskih metoda koja su uobičajena u modernoj arheološkoj praksi. To su prije svega apsolutna datovanja putem radiokarbonskog izotopa C14 i denrohronologije, zatim arheozoološka i arheobotanička proučavanja, kao i antropoloških analiza ljudskih ostataka, što je jedan od osnovnih pristupa u proučavanju nekropola, bez kojih je u modernoj arheologiji skoro nezamislivo istraživanje jedne grobne cjeline.

B4. Naučni doprinos

Mišljenja smo će ova doktorska disertacija biti od velike koristi za naučnu javnost koja se bavi historijom, arheologijom i umjetnošću Crne Gore i regionu jer je i usmjerena ka upoznavanju naših i inostranih kolega u otkrivanju srednjovjekovlja crnogorskog Pomorja. Arheologija srednjeg vijeka Crne Gore je veoma slabo prisutna na evropskoj naučnoj mapi. Radeći godinama sa nekim od inostranih Univerziteta uvidjeli smo da su naši lokaliteti potpuno nepoznati u visokorangiranim naučnim krugovima, a da su određene tipologije arheološkog materijala, prvenstveno stakla, keramike i metalnih predmeta potpuno nepoznate širim specijalističkim studijama. Takođe, očekuje se i publikovanje disertacije, što će posebno biti od koristi studentima arheologije i srodnih nauka.

B5. Finansijska i organizaciona izvodljivost istraživanja

Karakter istraživanja koje će uroditi disertacijom je takav da se može smatrati kako su osigurane organizacione pretpostavke (nabavka literature, dokumentacije, posjete lokalitetima, muzejskim depoima i arhivskoj građi pohranjenoj na više mjesta, fotografisanje, izrada crteža i skica itd) za njegov uspješan dovršetak.

Mišljenje i prijedlog komisije

Komisija smatra da je potrebno promijeniti naslov teme doktorske disertacije „**Arheologija Pomorja Zete u srednjem vijeku**“. Na osnovu pisane prijave, izlaganja kandidata, rasprave i odgovora na pitanja, Komisija je jednoglasno donijela odluku da tema ima svoju naučnu opravdanost za izradu doktorske disertacije i da je kandidat uspješno odbranio svoja polazna istraživanja.

Prijedlog izmjene naslova

Da

Prijedlog promjene mentora i/ili imenovanje drugog mentora

Ne

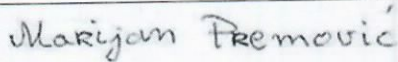
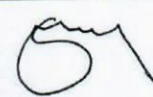
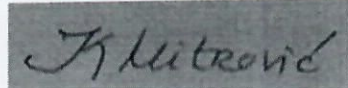
Planirana odbrana doktorske disertacije

2026.godina, VI semestar

Izdvojeno mišljenje

(popuniti ukoliko neki član komisije ima izdvojeno mišljenje)

Ime i prezime

Napomena (popuniti po potrebi)		
ZAKLJUČAK		
Predložena tema po svom sadržaju odgovara nivou doktorskih studija.	DA	NE
Tema je originalan naučno-istraživački rad koji odgovara međunarodnim kriterijumima kvaliteta disertacije.	DA	NE
Kandidat može na osnovu sopstvenog akademskog kvaliteta i stečenog znanja da uz adekvatno mentorsko vođenje realizuje postavljeni cilj i dokaže hipoteze.	DA	NE
Komisija za ocjenu podobnosti teme i kandidata		
Prof. dr Dragan Vojvodić, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, redovni član SANU, Srbija, predsjednik Komisije		
Prof. dr Marijan Premović, Filozofski fakultet Univerziteta Crne, Crna Gora, mentor		
Prof. ddr Mitja Guštin, emeritus, Univerzitet Primorske u Kopru, Slovenija, komentor		
Dr Katarina Mitrović, viša naučna saradnica, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, Srbija, članica Komisije		
Prof. dr Mersiha Imamović, Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli, Bosna i Hercegovina, članica Komisije		
U Nikšiću, 18.11.2024.		
 DEKAN 		

PRILOG

PITANJA KOMISIJE ZA OCJENU PRIJAVE DOKTORSKE TEZE I KANDIDATA	
Prof. dr Dragan Vojvodić, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, redovni član SANU, Srbija, predsjednik Komisije	
Prof. dr Marijan Premović, Filozofski fakultet Univerziteta Crne, Crna Gora, mentor	U kojoj mjeri ćete koristiti neobjavljene i objavljene izvore?
Prof. dr Mitja Guštin, emeritus, Filozofski fakultet Univerziteta u Ljubljani, Univerzitet Primorske u Koparu, Slovenija, komentor	
Dr Katarina Mitrović, viša naučna saradnica, Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, Srbija, članica Komisije	Kako ćete uklopiti istorijske i arheološke podatke u jedan enormno veliki period?
Prof. dr Mersiha Imamović, Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli, članica Komisije	U kojoj mjeri se antičko razdoblje reflektovalo na rani srednji vijek?
PITANJA PUBLIKE DATA U PISANOJ FORMI	
(Ime i prezime)	
(Ime i prezime)	
(Ime i prezime)	
ZNAČAJNI KOMENTARI	

UNIVERZITET CRNE GORE

Filozofski fakultet

Broj: 01-4370

Nikšić, 1. 12. 2024.

Na osnovu čl. 64 stav 2 tačka 9 i 65 stav 2 Statuta Univerziteta Crne Gore i člana 35 Pravila doktorskih studija, Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici 29. 11. 2024. godine donijelo

ODLUKU

Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu podobnosti doktorske teze pod nazivom **Arheologija pomorja Crne Gore u srednjem vijeku** i kandidata mr Mladena Zagarčanina (D1).

Obrazloženje

Vijeće Filozofskog fakulteta je na sjednici održanoj 29.11. 2024. godine razmotrilo Izvještaj Komisije za ocjenu podobnosti doktorske teze **Arheologija pomorja Crne Gore u srednjem vijeku** i kandidata mr Mladena Zagarčanina i isti prihvatilo.

Na osnovu izloženog odlučeno je kao u dispozitivu.

DEKANKA

Prof. dr Tatjana Novović

Dostaviti:

- Senatu Univerziteta Crne Gore
- Odboru za doktorske studije
- Uz Zapisnik sa sjednice Vijeća
- a/a

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOZOFSKI FAKULTET
DOKTORSKE STUDIJE

ZAPISNIK

o obrazloženju Polaznih istraživanja

Mladen Zagarčanin

, rođen 12.08. 1971. godine u Baru

indeks br. 03/2023 pristupio je dana 18. novembra 2024. godine odbrani Polaznih
istraživanja o temi: Arheologija Pomorja Crne Gore u srednjem vijeku

Komisija u sastavu:

1. Prof. dr Dragan Vojvodić, predsjednik
2. Prof. dr Marijan Premović, mentor
3. Prof. dr Mitja Guštin, komentor
4. Dr Katarina Mitrović, član
5. Prof. dr Mersiha Imamović, član

Ocijenila je da je kandidat Mr Mladen Zagarčanin **uspješno izložio sadržaj Polaznih istraživanja.**

U Nikšiću, 18.11.2024. godine

Komisija:

Dragan Vojvodić

Marijan Premović

Mitja Guštin

Katarina Mitrović

Mersiha Imamović

FILOZOFSKI FAKULTET UNIVERZITETA CRNE GORE
VIJEĆU FILOZOFSKOG FAKULTETA
CENTRU ZA DOKTORSKE STUDIJE

PREDMET: Izvještaj Komisije za ocjenu prijave doktorske disertacije mr Mladena Zagarčanina

Komisija za ocjenu prijave doktorske disertacije u sastavu:

1. Prof. dr Marijan Premović, mentor
2. Prof. dr Mitja Guštin, komentor
3. Prof. dr Dragan Vojvodić, član
4. Prof. dr Mersiha Imamaović, član
5. Dr Katarina Mitrović, član

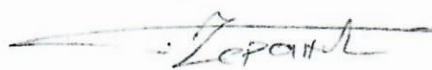
dostavila je izvještaj za doktoranda mr Mladena Zagarčanina na temu **Arheologija pomorja Crne Gore u srednjem vijeku.**

Komisija za ocjenu prijave doktorske disertacije saglasno roku iz stava 2, člana 35 Pravila doktorskih studija podnijela je Vijeću Filozofskog fakulteta izvještaj.

S poštovanjem,

Nikšić, 27.11.2024.

Predsjednik Komisije za doktorske studije

Prof. dr Goran Čeranić

UNIVERZITET CRNE GORE			
FILOZOFSKI FAKULTET			
NIKŠIĆ			
PRIMLJENO	27.11.2024.		
ORG. JED.	BR.	PRILOG	VRJEDNOST
01	4201		